

**Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini
rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari**

Eshmatov Samariddin Hamza o'g'li

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda darslarda ijodiy faollikni rag'batlantirish, motivatsiya va rag'batlantirish tizimlari, individual va guruh ishlari orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan. Maqola o'quv jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarning shaxsiy hamda kasbiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, ijodiy tafakkur, pedagogik-psixologik asoslar, motivatsiya, rag'batlantirish, ijodiy faollik, kasbiy-ijodiy kompetensiya. Tasviriy san'at o'quvchilarning estetik dunyoqarashi, ijodiy tafakkuri va fantaziyasini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va ularni ijodiy faoliyatga jalb qilish pedagogik va psixologik jihatdan dolzarb masalalardan biridir. Shu sababli, darslarda interaktiv metodlar, loyihaviy ishlash, rag'batlantirish tizimlari va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish muhimdir.

O'quvchilarning ijodiy faolligi ularning qiziqishlari va motivatsiyasiga bog'liq bo'lish bilan birga, darsda qo'llaniladigan metodlar va pedagogik vositalarga ham bog'liq. Masalan, turli ranglar, shakllar va kompozitsiyalar bilan eksperimentlar o'quvchilarda ijodiy qiziqish uyg'otadi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Shu bilan birga, o'qituvchining konstruktiv fikrlari va rag'batlantirish tizimi o'quvchilarning muvaffaqiyatga erishish motivatsiyasini oshiradi va ularni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik va psixologik jihatdan ko'p omillarga bog'liqdir. Birinchi navbatda, interaktiv va innovatsion metodlarni qo'llash o'quvchilarning diqqatini jamlash va ularni faol ijodiy ishtirok etishga rag'batlantiradi. Masalan, loyihaviy ishlash, vizual mashqlar, rang va kompozitsiya bilan eksperimentlar o'quvchilarda ijodiy qiziqish uyg'otadi va ularni mustaqil fikrlashga, yangi g'oyalarni sinab ko'rishga undaydi.

O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi. Har bir o'quvchi o'z qobiliyati, qiziqishi va psixologik

holatiga ega. Shu sababli topshiriqlarni moslashtirish va turli texnikalarni qo'llash ularning ijodiy tafakkurini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi. Individual yondashuv o'quvchilarda o'ziga ishonchni oshiradi, ularni ijodiy jarayonga faol jalb qiladi va kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini shakllantiradi.

Guruh ishlari o'quvchilarning ijodiy faolligini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Guruhda ishlash o'zaro muloqot qilish, fikr almashish va umumiy loyiha ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'quvchilar bir-biridan ilhom olib, ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadi va yangi g'oyalarni sinashga tayyor bo'ladi. Shu bilan birga, o'qituvchi tomonidan berilgan konstruktiv fikrlar va rag'batlantirish tizimi o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Pedagogik-psixologik jihatdan motivatsiya o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim omildir. Ichki motivatsiyani uyg'otish, o'quvchilarda muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqmaslik, xatolar orqali tajriba orttirish va yangi yondashuvlarni sinashga tayyorlash ijodiy jarayonning asosiy shartidir. O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishini aniqlab, ularni individual tarzda jalb qilishi, moslashtirilgan topshiriqlar berishi va ijodiy muhit yaratishi lozim. Shu tarzda o'quvchi o'z fikrini erkin ifoda etadi, yangi g'oyalarni sinab ko'radi va o'z ijodiy tafakkurini rivojlantiradi.

Texnologiyalardan foydalanish ham ijodiy faollikni oshirishda samarali vosita hisoblanadi. Multimedia vositalari, raqamli dizayn dasturlari va interaktiv platalar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni yangi ifoda imkoniyatlarini kashf qilishga undaydi. Shu bilan birga, turli texnikalarni qo'llash, masalan, ranglar bilan eksperimentlar, kompozitsiya yaratish, abstrakt va realistik tasvirlarni chizish, o'quvchilarda ijodiy tafakkur va estetik sezgirlikni rivojlantiradi. Bu jarayon ularning ijodiy qarorlar qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shaxsiy va guruh loyihalari o'quvchilarning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantiradi. Loyihaviy ishlar o'quvchilarga mustaqil qarorlar qabul qilish, g'oyalarni rejalashtirish va natijani baholash imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, loyiha ishlari o'quvchilarda vaqtni boshqarish, mas'uliyatni oshirish va hamkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi va ijodiy salohiyatini mustahkamlaydi.

Dars jarayonida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish uchun metodik yondashuvning mosligi muhimdir. O'qituvchi darsni qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etishi, o'quvchilarga yangi texnikalarni o'rgatishi, ularni individual va guruh loyihalarida qo'llab-quvvatlashi kerak. Shu bilan birga, ijodiy jarayon davomida o'quvchilarga konstruktiv tanqid berish, xatolarini tahlil qilish va ularni

takomillashtirishga yo‘l ko‘rsatish zarur. Bu o‘quvchilarda ijodiy mustaqillikni rivojlantiradi va kasbiy-ijodiy faollikni oshiradi.

Psixologik jihatdan o‘quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qilishda ular bilan doimiy muloqot o‘rnatish muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi o‘quvchilarning qiziqishini aniqlash, ularning shaxsiy qobiliyatlarini qo‘llab-quvvatlash va motivatsiyani oshirish uchun turli rag‘batlantirish vositalarini qo‘llashi kerak. Shu tarzda o‘quvchi dars jarayonida faol bo‘ladi, ijodiy qarorlar qabul qiladi va yangi g‘oyalarni sinab ko‘radi.

O‘quvchilarni ijodiy faollikka jalb qilishda darsning mazmuni va materiallarining rang-barangligi ham katta ahamiyatga ega. Ranglar, shakllar va turli materiallar o‘quvchilarga ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi va ularni turli texnikalarni sinashga undaydi. Shu bilan birga, dars xonasining ijodiy muhitga moslashuvi, materiallarning mavjudligi va ularni qulay ishlatish imkoniyati o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini yanada rivojlantiradi.

Natijada, tasviriy san’at darslarida o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik va psixologik asoslarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Interaktiv metodlar, loyihaviy ishlash, rag‘batlantirish tizimi, ijodiy muhit yaratish va individual yondashuv birgalikda o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini maksimal darajada rivojlantiradi va ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi. Shu bilan birga, dars jarayoni o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy qarorlar qabul qilish va yangi yondashuvlarni sinash qobiliyatini shakllantiradi.

Tasviriy san’at darslarida o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik va psixologik asoslarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi zarur. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv, interaktiv metodlar, loyihaviy ishlash, rag‘batlantirish tizimi va ijodiy muhit yaratish o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. Shu bilan birga, pedagogik-psixologik yondashuvlarni dars jarayonida to‘g‘ri qo‘llash o‘quvchilarning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini shakllantirishga hissa qo‘shadi va ularni kelajakdagi professional faoliyatga tayyorlaydi.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – C. 02016.

4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – № 1. – С. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – № B10. – С. 192-198.
8. Шавдиров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – № 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – Т. 4. – № 3. – С. 60-66.